

Utbildningsdepartementet

Yttrande över betänkandet "På språklig grund", U2025/00233

Laxå kommun har mottagit remiss angående betänkandet "På språklig grund" (SOU 2025:9) med diarienummer U2025/00233.

Sammanfattning

Laxå kommun vill sammanfattningsvis framhålla att det finns ett stort behov av att förtydliga och utveckla bestämmelserna om svenska som andraspråk, modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmålet i syfte att kvalitetssäkra undervisningen samt öka likvärdigheten mellan skolor och kommuner. Laxå kommun ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag till förändringar i bestämmelserna. Synpunkter på sakinnehållet i betänkandet i övrigt återfinns nedan.

Noteras bör att Laxå kommun inte bedriver undervisning inom gymnasieskolan eller vuxenutbildningen, utan att dessa skolformer samlats i ett utbildningsförbund. Därför lämnas remissen utan åtgärd vad gäller dessa skolformer.

Del 1

Utredningens förslag

Avsnitt "En kursplan för grundläggande svenska som andraspråk ska införas"

Laxå kommun välkomnar i sak att ämnet svenska som andraspråk delas i två delar enligt utredningens förslag.

I utredningen föreslås att elever som nått de kunskaper som grundläggande svenska som andraspråk syftar till direkt ska övergå till kursplanen för svenska som andraspråk.

Laxå kommun bedömer att det bör finnas ett utrymme för rektor att beslut om lämplig tidpunkt för överflytt. Skrivningen "direkt" leder till tanken på någon form av kontinuerlig överflytt av elever från undervisningsgruppen i grundläggande svenska som andraspråk till en annan undervisningsgrupp. Här bör det skapas ett utrymme för en enskilda skolenheten att hitta hållbara rutiner för överflytt av elever mellan undervisningsgrupper. Det är inte rimligt med återkommande förändringar i elevgrupper mot bakgrund av de grupprocesser som oundvikligen startar när gruppens sammansättning förändras. Kontinuerliga ändringar i gruppens sammansättning riskerar att leda till försämrad trygghet i lärmiljön och därmed till försämrad kunskapsinhämtning. Ambitionen bör vara att övergång ska ske snarast och med begränsning till exempelvis senast vid nästkommande terminsskifte.

Därutöver vill Laxå kommun framhålla att det, om ämnet svenska som andraspråk delas i två delar, är viktigt att det tydligt framgår huruvida det är obligatoriskt för elever att börja i grundläggande svenska som andraspråk om rektor har bedömt att det finns ett behov av detta eller om inskrivning i grundläggande svenska som andraspråk respektive svenska som andraspråk är en fråga för samråd och eller samtycke mellan elev, vårdnadshavare och

rektor. Det kan vara känsligt för elever och deras vårdnadshavare huruvida eleverna är inskrivna i ämnet svenska eller i ämnet svenska som andraspråk, och det förekommer att såväl elever som vårdnadshavare kraftfullt invänder mot rektors beslut.

Vidare föreslås i utredningen att betyg inte ska sättas i grundläggande svenska som andraspråk.

Laxå kommun ser det som positivt att elever som är inskrivna i grundläggande svenska som andraspråk inte ska delta i de nationella proven i ämnet svenska som andraspråk. Här behövs också ett förtydligande av bestämmelserna för deltagande i nationella prov i övriga ämnen för elever som läser grundläggande svenska som andraspråk. Frågor att ta ställning till är exempelvis huruvida dessa elever helt ska undantas från de nationella proven, om en individuell prövning ska genomföras i relation till elevernas bedömda förmåga att genomföra dem eller huruvida eleverna ska kunna genomföra dem med språkstöd av något slag.

Att betyg inte ska sättas i grundläggande svenska som andraspråk medför också ett behov av förtydligande av bestämmelserna för hur betygskatalogen ska utformas för elever som är inskrivna i det ämnet. Till det kommer behov av förtydligade bestämmelser om hur betygsstatistiken ska beräknas och huruvida elever som är inskrivna i grundläggande svenska ska ingå i beräkningen av måluppfyllelse i alla ämnen, genomsnittligt meritvärde och behörighet till nationellt program i gymnasieskolan.

Avsnitt "Rektors beslut om svenska som andraspråk och dess olika kursplaner i de obligatoriska skolformerna ska fattas med stöd av ett nationellt kartläggningsmaterial"

Av betänkandet framgår att Skolverket föreslås ges i uppdrag att utarbeta ett material för kartläggning av en elevs behov av undervisning i svenska som andraspråk.

Laxå kommun ser mycket positivt på att ett nationellt stödmaterial för bedömning av elevers behov av och förutsättningar för undervisning i grundläggande svenska som andraspråk, svenska som andraspråk eller svenska tas fram. Här vill Laxå kommun tillägga att det viktigt att det i bestämmelserna förtydligas i vilken utsträckning stödmaterialen är obligatoriskt att använda och vad som eventuellt beror på rektors bedömning och beslut.

Avsnitt "Kompletterande åtgärder"

Laxå kommun stödjer utredningens bedömning att ett implementeringsstöd för de nya kursplanerna kommer att behövas och att Skolverket bör ges i uppdrag att ta fram ett sådant stöd. Här vill Laxå kommun dock framhålla att de nya kursplanerna och bestämmelserna i övrigt inte bör träda i kraft innan nytt kartläggningsmaterial samt implementeringsstöd för de nya bestämmelserna finns på plats.

Del 2

Utredningens analys

Avsnitt "Rätten till studiehandledning på modersmålet bör utökas"

I utredningen föreslås att rätt till studiehandledning på modersmålet bör ges i samtliga skolår.

Laxå kommun bedömer att det behöver förtydligas vad som avses med studiehandledning på modersmålet i samtliga årskurser, eftersom den rätten redan finns i grundskolans samtliga årskurser. Om det är förskoleklassen som avses behöver detta förtydligas under förutsättning att bestämmelserna träder i kraft medan förskoleklassen finns kvar som skolför.

Laxå kommun vill i detta sammanhang också framföra att det snarare är bestämmelserna gällande studiehandledning på modersmålet som helhet som behöver ses över, eftersom det är olika bestämmelser som gäller för olika årskurser och eftersom studiehandledning kan ges mot bakgrund av olika bestämmelser. Detta riskerar att leda till onödig administration samt att onödig tid går åt till att fatta juridiskt hållbara beslut mot bakgrund av rätt paragraf i stället för att fokus läggs på att ge eleven det stöd som eleven behöver.

Avsnitt "Modersmålsundervisningens kvalitet måste höjas och bli mer likvärdig"

Laxå kommun ser positivt på förslagen att ämnet modersmål ska regleras i timplanerna och att fjärrundervisningen bör utvecklas. Utveckling av modersmålsundervisningen genom fjärrundervisning bör kunna leda till att fler elever ges möjlighet att läsa modersmål, och en reglering i timplanerna bör kunna vara ett steg i arbetet för ökad likvärdighet inom ämnet. I det fortsatta arbetet med att utveckla modersmålsundervisningen bör utredningen även se över dels förläggningen av modersmålsundervisningen i tid och dels förläggningen av modersmålsundervisningen vad gäller plats.

Laxå kommuns inställning är att olika ämnen inte kan och bör konkurrera med varandra schemamässigt utan att modersmålsundervisning ska förläggas till tider när berörda elever inte har lektioner i andra ämnen.

Om modersmålsundervisning samordnas mellan skolenheter och kommuner genom fjärrundervisning ökar sannolikheten för att en enskild skolenhet i låg grad kan styra vid vilken tidpunkt under skoldagen som undervisningen ges. Det förekommer redan i nuläget att elever lämnar lektioner i andra, timplanbundna ämnen för att delta i modersmålsundervisning. Detta riskerar att påverka deras kunskapsinhämtning i andra ämnen negativt. Därför bör det i kommande bestämmelser förtydligas om, och i så fall i vilken utsträckning, det är tillåtet att lämna undervisningen i ett ämne för undervisning i modersmålet.

Med anledning av att modersmålsundervisning kan bedrivas via fjärrundervisning uppkommer också frågor om var elever kan befinna sig fysiskt vid undervisningstillfället. Med nuvarande bestämmelser ska eleverna befinna sig i lokaler som disponeras av skolan

och under tillsyn av skolans personal. Samtidigt uppkommer allt oftare önskemål från elever och vårdnadshavare om att eleven ska kunna delta från hemmet. Denna fråga bör ses över i kommande utredning, eftersom en sådan möjlighet kan leda till att fler elever deltar i modersmålsundervisningen. Det kan finnas fördelar såväl för den enskilda eleven som schemamässigt att titta på sådana lösningar, särskilt om fjärrundervisning sker i en grupp som utgörs av elever från olika skolor och kommuner.

Del 2

Avsnitt 18.12.3

Laxå kommun delar utredningens bedömning att de nya bestämmelserna kommer att öka kommunernas kostnader och att staten bör kompensera kommunerna för dessa. Det bör också tydliggöras hur kompensationen sker, viken beräkningsgrunden är och med vilket belopp respektive kommun kompenseras. Här bör hänsyn tas inte enbart till det arbete som en lärare behöver lägga ned utan även till viss ökad administrativ börda på enhets- och förvaltningsnivå.

Laxå den 28 april 2025

Ivonny Falk
Ordförande barn- och utbildningsnämnden